

Илк түркӣ мәърифатнома — Куттагу бўлиг

НАВРӯЗ ТА҆Рифи

Даврини узлуксиз гардишида ҳамиса тақорланувчи фаслларниң ҳар бирига хос хислатлар, фазилатлар табнат зарраси бўймод одамзид ҳаётида муҳим аҳамиятга молик. Иносон ҳаёти ҳар бир фасл билан чамбарчас боғлиқ, уларга мослашган ҳодда кечади. Фасллар маржонходасининг зумрад донаси баҳорининг файзи эса айрича. Шу боис иносоннинг унга муносабати ҳам ўзгари. Дунёда ҳеч бир элат халқ йўқки, баҳорни кўйларда таърифламаган ёки бирор адаби шонр йўқки, кўйламнинг руҳларар, дилкушо таровистон, роҳатбахши оромини, мағтуникор жозабхонани жўцини эҳтирос билан кўйламаган, тараниум этмаган бўлсин. Дунёда қанчаки халқ, қанчаки тил бор, уларнинг барчасида наубаҳор тароналар, кўклам таранумлари, баҳор байрами шодиёндарига атаглан кўйлар, кўшиқлар, мадхиялар бор.

Утган йили наубаҳор арафасида чоп этилгиз мослаҳатларни бирди бир касб дошимин нодир адабиётимизда илк туркӣ якпора (пароканданин акси) наубаҳорни газал Носируддин Рабгузийнинг ўн тўртнини асрға мансуб «Ниссан-аноне» асариди учарини қайта қўйланади. Аслида бундайди воқеаиди наубаҳорни Рабгузийдага нақ уч аср иллари Юсуф хос Ҳожиб томондан яратилган. Албатта, бу шеър газал эмас, маснавий (қофияланган иккиси) шаклида бўллиб, ҳуқмдор мадхиди айтилган қасиданин таркибий қисмиси ташкил қиласди. Юсуф хос Ҳожибини бу шеъри парчаси или туркӣ наубаҳорни юнсак бадиин намунаси эканлиги билан қимматли.

Юсуф ўн наубаҳорни арафасида чоп этилгиз мослаҳатларни бирди бир касб дашиши тасвирдан бошлади, бу мавсум аносинда борлиди юз берадиган ўзгаришларни, ўлик мавсум оғушида мудраб ётган табиитини жунушлаши келишини, жумла жаҳон жонланниши турида бадиин воситалар орқали юксак широна маҳорат, нозик дид билан таърифлайди.

Илк баҳорининг Машриқдек еленини келди. Келинин анонами олами гуллатиб юнаниши учун гўё жаннат дарвозаларини очади. Қўёш Ҳут (Балиқ буржи) қўйргуидан Ҳамал (Қўзи буржи) бурнига кўчади. (Шамсий тақвимда

Ҳут (Балиқ) буржи Йилнинг сўнгти — ўн иккиси ойи бўлиб, ундан сўни Ҳамал (Қўзи) буржидан янги йил бошланади. Анъанавий нукум идмода Ҳут буржи балиқ сувратиди, Ҳамал буржи кўзи сувратиди тасаввур қидинган. Бу иккиси бурини қидинганга кетма-турсан. Шу боис Қўёшнинг охирги куни чегарасидан ўтиб, Ҳамалнинг биринчи куни чегарасига кўчади. Аммо иштаги ўйни шодиёнаси — наубаҳор олам байрамини шодиёндан биринчи Ҳамалдан (21—22 март) баҳори тенгкунлик чегарасидан бошланади. Илк баҳор нафаси зеринкариларни кўшини ҳайдайди. Буз ер изозини беркитиб ётган, кофур (оқ ранг — қор) кетиб, ўрнини ипор (ал-ванн ранг) қоплади, борлиқ бисити турли-туман жилолар билан толланувчи ранингларга бурканади. Аниво гуллар курбиги очилиди, чекчакликларда сайдроқи қўшиларнинг дилларни ятравти тўлкинларни тушиш алхонлари тараради. Даҳ-даштларда, қиз-адирларда жониворлар ҳавз билан ўйноклади, сакрашади, ҳавойи қўшилар тизилган тута қарвонидек саф олишиб, қанот қўшиб елгурди. Манзара шуки, баҳор ташрифи ўлин танларга жов башшади. Жонли ва жонсиз табнатда ўйнорсан, жонланниши бошланади. Юсуф мана шударинин барчасини маракли, жозабли шаклда тасвирлайди.

Шоир табиятдаги бундайди ўзгариш, жонланниши, ўйнанини фикран турк эли тақдиди билан боргайди. Буни турк элинин ўйнанишига, гуллаб-яшнашига ўйдиди. Турк элинин равнаси, гулдаб-яшнаши, тараққади, келақак иқболи ҳақидаги кечинималарни, ҳистайтиларни, амонларни, оразумидларни шу зайл изҳор қиласди. Бу шеърий мадхидида тарих саҳнадиги наబат сомонийлардан сўнг корахонийлар суполосаси келганингизга, туркӣ салтанат пойдор турбига қолишига, турк эли мангу озод, фаровон яшашига имидворлик, эзгу истак оҳандига ҳам бор. Мана ўша илк туркӣ наубаҳорни: Юсуф хос Ҳожиб баҳор таърифидаги айтган или туркӣ шеърнинг ҳозирги ўзбек тилида қилинган назими тасвиши шакл, мазмун ва ўзлови жиҳатларидан асл матнга яқилигини ҳисобга олиб, шеърнинг асл манба матни келтирилмади.

Эсиб келди Шарқдан баҳорнинг ели очиди: жаҳонроғи фидавс ўйни ипор тўлди бўз ерга кофур кетиб безимоқда олам чирой касб этиб аза қишина сурда баҳорига эспи мусаффо баҳор курди давлат ёсни кўёл қайти, келай яна ўрнига балиқ қўйргуидан қўзи бурнига яланг дөв-дархтарлар ёпнида ишил безанди кийиб ол, сарни, кўк, қизил қилиб ер юзини яшил, қаҳрабо хитой карвони ёйди чиний мато водий, тог, адир, сои сепини ёйиб чирой касб этидига кийиб, кўз қайти туман хил чекалар ойнади кула олам тўлди мушкин, ипор ҳид било сабо елида ис тарар чинни гул олами муттар кулар мушк нуқул гоз, ўрдак, қил, оқиши ѡшони қучиб ногиллар юқори-қўйига учиди

кўкиш турна кўкда оҳаннинг қулар тизилган түядиги учар, ёлгарур уларқаш ҳушновозла ўндар ёшин гўзали қиз қачириган каби севмишини тизиб нағма каклик кулар қаҳ ура бугу, сайғон ўнтар, юрар зап кеза қоюв осиб омсоми қўзи ёш сочар ҳоҳолаб кулар гул, юзини очар қўйиниб менги очи дунё сўзин деди: кўрмадигини бу хоқон юзини ёсанг ўйқуда гар, тур, оч энди кўз ҳаబаринг йўқ эрса, ёшиг энди сўз талай йиллар ўти, тул эрдим, бироқ ениб тул кийимим, либос кийим оқ беандим, улуғвор бегиз бўлди хон фидо бўлсиз истар эса ушбу жон

булут гулдираб ўрди наубат турин яшини қаҳнади — тортида ҳоҷон тиғин бирни чинди қинади — узлар тутар бирининг овози олам титратар жаҳон тутди. Тағон улуг Буғрахон кулиб бахти, кўл берсин иккиси жаҳон эсоҳиб дилёт, эз давлатпаноҳ э мула бошига тоҳ, шарнаттиноҳ худо берди сенга бор орзу-тилақ яна танғри берсин ҳар ишда кўмак э дунё жамоли, улуғликка кўрк э мулкнинг зиёси, ўтар қутта эри кулиб бояди даврон ва кўл берди бахт этам, ўзинг асра бу таҳт бирла бахт жаҳон тинди ўнаб бу ҳоҳон уза олам тухфа тутди карам кўргиза фазодан келибон ҳаво қўшилари бирни ҳинди рожа, бирни — қайсари

Қ. КАРИМОВ.

«Наврӯз» айёми катта-ю, ёшнинг ижодкорлигини кўз-кўзлади. Ҳурсандчилик ва завқу шавқ улашади. Демак, бу айём арафасида ҳамманинг дилида бир тилак, тилида орумандлик.

Тошкентдаги 196-мактаб жамоаси ҳам Наврӯз айёмига катта тайёргарлик ишларни бошлаб қибориганга кўп бўлди. Зулхумор Ваҳобова бошчилигидан чиқарилган деворий газета гуллар фасли — Баҳор ва кўкаламзор оламнинг висолини намоён этувчи «Наврӯз» ҳақида ҳикоя қиласди.

Бошлангич синф ўқитувчиларининг ҳам қули қўлига тегмайди. Улар ингоҳлари соф, қалби беғубор болаларга ҳалқимизнинг ҳақиқий байрами «Наврӯз» ҳақида тутал тушича берсам, дейди.

Қалби баҳорий қайфийт билан лимом-лимуррабийлардан бирни Зоҳида Сўғифхўжавадир. Кичик дўстлар, мактабининг эрка ўқувчилари ўз опаларни билан тайёрлаган баҳор таомларини қадрон ота-оналарига, меҳрибон устозларига тутниши кимда ҳаяжон ўғитмайди. Р. АЛЬБЕКОВ олган суратлар.

СИНФДАН-СИНФГА КЎЧИРИШ ВА БИТИРИШ ИМТИҲОНЛАРИНИ ЎТКАЗИШ БЎЙИЧА МЕТОДИК ТАВСИЯЛАР

(Боши 2-бетда).

2. Расмга қараб «Бизнинг онлар» мавзусида сўзланг.

3. Қўйидаги сўзлар билан турланг, улар иштирокида 1—2 та гап тузинг:

а) бораман, мен, театрга, дарсада кейин.

б) борига, мактабимиз, ўқувчилар, ўтказилар, кўп.

...бисет

1. «Мен ёзда яхши дам олдим» матнини ўқинг, саволлар туниг.

2. Таржиман ҳолингизни гапирикни гапирикни ўқинг.

3. У ва ў, к ва қ товушларини талафузига ўтиб беринг.

4. А. Абдураззоқнинг «Чан» шеърини ёддан айтиб беринг.

5. Қўйидаги гапларни ўзбек тилида қилинганда қилинг.

6. Ҳамма келингизни айтинг.

7. Ҳамма келингизни айтинг.

8. Ҳамма келингизни айтинг.

9. Ҳамма келингизни айтинг.

10. Ҳамма келингизни айтинг.

11. Ҳамма келингизни айтинг.

12. Ҳамма келингизни айтинг.

13. Ҳамма келингизни айтинг.

14. Ҳамма келингизни айтинг.

15. Ҳамма келингизни айтинг.

16. Ҳамма келингизни айтинг.

17. Ҳамма келингизни айтинг.

18. Ҳамма келингизни айтинг.

19. Ҳамма келингизни айтинг.

20. Ҳамма келингизни айтинг.

21. Ҳамма келингизни айтинг.

22. Ҳамма келингизни айтинг.

23. Ҳамма келингизни айтинг.

24. Ҳамма келингизни айтинг.

25. Ҳамма келингизни айтинг.

26. Ҳамма келингизни айтинг.

27. Ҳамма келингизни айтинг.

28. Ҳамма келингизни айтинг.

29. Ҳамма келингизни айтинг.

30. Ҳамма келингизни айтинг.

31. Ҳамма келингизни айтинг.

32. Ҳамма келингизни айтинг.

33. Ҳамма келингизни айтинг.

34. Ҳамма келингизни айтинг.

35. Ҳамма келингизни айтинг.

36. Ҳамма келингизни айтинг.

37. Ҳамма келингизни айтинг.

38. Ҳамма келингизни айтинг.

39. Ҳамма келингизни айтинг.

40. Ҳамма келингизни айтинг.

41. Ҳамма келингизни айтинг.

42. Ҳамма келингизни айтинг.

43. Ҳамма келингизни айтинг.

44. Ҳамма келингизни айтинг.

45. Ҳамма келингизни айтинг.

46. Ҳамма келингизни айтинг.

47. Ҳамма келингизни айтинг.

48. Ҳамма келингизни айтинг.

49. Ҳамма келингизни айтинг.

50. Ҳамма келингизни айтинг.

51. Ҳамма келингизни айтинг.

52. Ҳамма келингизни айтинг.

53. Ҳамма келингизни айтинг.

54. Ҳамма келингизни айтинг.

55